

GUIA D'APROFITAMENT LECTOR

MAR DE FONTS

OBJECTIUS EDUCATIUS I LITERARIS

- Apreciar la riquesa lèxica i el valor cultural del món de la mar.
- Conèixer i estimar el patrimoni natural del Parc Natural de les Illes Columbretes i la importància de la seua preservació.
- Sensibilitzar els lectors i lectores sobre la importància de practicar una pesquera sostenible per al manteniment dels ecosistemes marins.
- Valorar els efectes nocius dels hàbits de vida no saludables, com ara el consum del tabac o de l'alcohol, i diferenciar-los dels hàbits de vida saludables: la bicicleta com a mitjà de transport, la natació i el busseig que milloren el benestar de les persones.

1. PRESENTACIÓ DE L'AUTOR I DE LA IL·LUSTRADORA

1.1. L'autor

Pep Castellano Puchol va nèixer a Albocàsser (L'Alt Maestrat) l'any 1960. Es pedagog, però ha assajat altres professions: llaurador, paleta, cambrer, pallasso... S'ha guanyat la vida treballant de mestre i, des dels anys vuitanta, es dedica a la formació d'animadors juvenils a l'Institut Valencià de la Joventut de la Generalitat Valenciana. També ha estat vinculat a algunes associacions: Curumbela (animació infantil), El Millars (agrupació folklòrica), Aladre (animació sociocultural). El pont (associació d'escriptors).

Des de l'any 1995 explica contes amb Canto Nieto i dedica moltes hores a escriure.

L'any 2000 va aparèixer la seua primera novel·la: *L'herència dels càtars*. Participa, de tant en tant, com a col·laborador en programes de ràdio (Ràdio-Castelló Cadena SER i Ràdio Vila-real). Ha publicat nombroses novel·les i contes per a xiquets i joves i ha guanyat alguns premis: **Samaruc de l'associació de Bibliotecaris Valencians**, 2001 per *L'herència dels càtars*; **Vicenta Ferrer de narrativa infantil de l'Ajuntament de Paterna**, 2001 per *Mar de fons*; **Vila de Betxí de literatura infantil**, 2002 per *El secret de Khadrell*; **Enric Valor de narrativa juvenil de Picanya**, 2004 per *Ferum de silenci*; **Ciutat de Torrent de novel·la**, 2004 per *L'ull de la boira*; **Vall d'Uixó**

de narrativa juvenil, 2006 per *Canaris en gàbies de luxe*; Carmesina de narrativa infantil, 2008 per *Els pirates no ploren*; Vicent Silvestre (Alzira), 2009 per *Bernat, un científic enamorat*; Blai Bellver de narrativa (Xàtiva), 2010 per *Raons de sang i foc*.

Si vols saber més coses de Pep Castellano aquest és el seu bloc:

<http://pep-castellano.blogspot.com>

1.2 La il·lustradora

Canto Nieto Sánchez va nàixer a Zamora l'any 1960. Fa anys que es dedica a fer dibuixos i, també, a explicar contes conjuntament amb Pep Castellano. No seria estrany que te la trobares a l'escola, a la ràdio o en qualsevol racó fent pallassades, explicant una història, dibuixant un conte, o les tres coses alhora.

Ha dissenyat cartells, decorats de teatre i altres coses de dibuixar.

També escriu. És autora de contes per a xiquets i joves: *Marta Teixidor la dona ascensor*, *Carmina la pingüina que ve de l'Argentina*, i *Contes i poemes que vénen de Mèxic* (amb altres autors).

Ha il·lustrat molts llibres de Pep Castellano: *Marta Martí, la reina del rodolí*, *El rap de la Gallina Carolina*, *Les puces vampires*, *Mar de fons*, *Domadora de mar*, *El secret de khadrell*, *Els pirates no ploren...* Però també ha il·lustrat altres autors com ara: Vicent Marçà, Leandre Iborra, Silvia Tarragó o Teresa Broseta.

Si vols saber més coses de Canto Nieto, aquest és el seu bloc:

<http://coloresdelatierra.blogspot.com>

2. ACTIVITATS DE MOTIVACIÓ PRÈVIES A LA LECTURA

2.1. Excursió

Podem organitzar una visita a una llotja de peix o a una piscifactoria i fer un reportatge periodístic sobre la visita, amb fotografies, entrevistes a treballadors i treballadores, articles d'opinió.

2.2. Tenim visita

Si tenim la sort de viure en un poble a vora mar podríem mirar de fer venir a classe algun pescador (professional o esportiu) que ens apropara al món de la pesquera i la seua problemàtica.

2.3. Investiguem

També podem organitzar recerques a Internet sobre la mar i els ecosistemes marins. Extreure'n informació i imatges i decorar la classe amb ambient mariner per tal d'ambientar la lectura de *Mar de fons*.

3. LA COMPRESIÓ LECTORA

3.1. El concurs

Podem organitzar un concurs tipus Trivial o Mindtrap amb preguntes que fan referència al llibre. Per grups inventeu-vos preguntes i decidiu si les feu de resposta tancada, com per exemple:

Atenció, pregunta. A quina distància estan les Illes Columbretes de la Castelló de la Plana?

A unes trenta milles nàutiques.

A unes seixanta milles nàutiques.

Estan molt a prop de la costa i es pot anar nadant.

O bé de resposta oberta, com ara:

Teniu deu segons per contestar i raonar la següent pregunta: Es pot pescar a les Illes Columbretes? Per què? Temps!

Ací teniu una bateria de preguntes que ja han proposat alguns professors, professores i alumnes, per si us serveixen de guia per a confeccionar-ne de noves.

QUIN ROTLLO D'EXCURSIÓ!

Per què Marta no volia anar d'excursió?

Què havien de visitar la classe de Marta?

Qui era Fermí?

Per què Josep parla farfallós?

Què era per a Marta una ximpleria?

Què va notar Marta d'estrany?

UNA PESQUERA MOGUDETA

On estava feinejant la "Carme Mar"?

Com sabien que hi havia un banc de peixos?

Què hi havia en les xarxes, que els pescadors no podien pujar a la barca?

UN MATÍ DE PESCA AMB L'AVIA CONXA

Qui és Conxa?

Per què es va fer pescadora?

Què feia amb les sardines?

Amb quina finalitat?

Què van capturar Marta i l'avia? I la resta de pescadors?

LA MONA DE PASQUA

Qui era Tomàs? Què feia habitualment?

Què es una llotja?

Què va passar d'estrany a la llotja del Grau?

UN PASSEIG AMB LA BARCA DE MON TÍO TONI

Què veu a la premsa Marta?

Què era l'ombra que veien Xavi i Marta?

Per a què s'havien utilitzat les illes Columbretes feia anys?

Què vol dir l'expressió "mar de fons"?

LA TAVERNA DE SEBASTIÀ

Què feia el pare de Marta als Estats Units?

Què no els agradava de la taverna?

Un llobarro viuria bé a la taverna de Sebastià. Quin habitat prefereixen els llobarros?

UNA INVESTIGACIÓ QUE ES POSA PERILLOSA

Com va convèncer Marta a Josep per pujar a la barca?

Quina explicació dóna Josep de la desaparició del "rei"?

HEM PASSAT POR A LA CUINA DEL RESTAURANT DON CARLOS

Per on van entrar al restaurant?

Qui estava allí?

Qui eren la parella de bajoques?

Quin animal estalvia a Marta i a Xavi ser descoberts?

A què volia tornar Marta?

Què va fer Fermí amb la pala? Per què?

UNA CABUSSADA A LES ILLES COLUMBRETES

Què van utilitzar per arribar al mateix lloc que l'altra barca per bussejar?

De quin color era la roca de l'illot Mascarat?

Cita un mínim de tres animals que van veure en la capbussada.

Quin peix imagina Marta com un assassí perillós que li pot arrencar la mà d'un mos?

Quina troballa va fer Xavi dins la cova?

Quin animal va eixir de l'ou? Una gallina?

PROU PROVES PER TRUCAR A LA POLICIA?

Raquel va analitzar la carn de l'orada. Què va trobar-hi d'estrany?

Què s'hi estava posant en perill?

A qui truca Toni?

Perquè utilitza el mocador?

S'HAN SENTIT TRET A LA MARJAL

Quina ordre li havia donat Don Carlos a Fermí?

La va poder complir?

Què feia després, mentre fumava i contemplava les flames?

LA RADIO S'EQUIVOCA. TRES CADÀVERS?

Què els va ajudar a tranquil·litzar-se?

Quina cançó van interrompre en la radio per donar notícies d'última hora?

Què sospitava la policia?

Què van dinar en el trajecte cap a les Columbretes?

DESPRÉS D'AÇÒ JA NO EM MAREGE!

De què se n'adona Conxa mentre mira pel visor de la càmera?

Qui s'havia desmaiat? Per què?

Què li va fer Toni?

De quin sexe era el "rei"?

Gràcies a quin objecte, Xavi va poder rescatar son pare?

Què van compartir Toni i Xavi per tal d'eixir a la superfície?

Quina embarcació era més ràpida la de Toni o la de Josep?

EPÍLEG: SOMNIS O MENTIDES?

Perquè s'havia vestit amb celeritat i havia matinat tant Marta?

Quanta gent van desdejunar aquell dia junts? Qui eren?

Per què creus que la premsa no va publicar res?

3.2. Es pot dir amb menys paraules, sí.

Això mateix. Que cadascú trie el capítol del llibre que més li haja agradat i que en faça un resum.

---

4. LLEGIM I DESCOBRIM LA LLENGUA

4.1 Vocabulari mariner

Si busques *xamberga* al diccionari veuràs que diu que són dos solcs paral·lels que es fan amb l'aladre. Tanmateix, per als pescadors, també és una forma de pescar posant-hi dues línies amb dos hams en una sola canya. *Cobrar*, segons el diccionari, és demanar i obtindre el pagament d'un compte o d'una suma deguda, però per a la gent de la mar també significa arreplegar un cap o una xarxa. Un *cap* és la part del nostre cos que allotja el cervell, però per als mariners també és sinònim de corda. Ja veieu que les persones que treballen a la mar utilitzen un vocabulari molt específic per a referir-se al seu treball, o donen nous significats als mots. Segons això, busca al diccionari les següents paraules i mira d'esbrinar-ne el vertader significat marí:

Cabrestant _____

Gafa _____

Proa _____

Popa _____

Babord _____

Estribord _____

Salpar _____

Atracar _____

Amarra _____

4.2 Sopa de peix

Busca noms de vuit peixos en la sopa de lletres, o sopa de peix:

D	W	V	V	O	W	U	X	L	W
E	A	G	R	A	S	O	D	N	M
F	B	U	C	B	N	Q	L	S	K
L	L	E	R	O	S	J	P	A	S
L	L	E	G	A	P	V	W	L	O
G	Z	Ç	W	E	T	R	C	R	J
A	A	U	I	K	G	A	A	K	I
H	R	L	A	O	X	D	C	H	E
E	L	L	O	B	A	R	R	O	V
V	I	D	R	I	A	D	A	U	Y

Solució: llobarro, orada, sarg, pagell, lluç, sorell, vidriada, daurat

4.3 Comprendre expressions fetes

"Treballar-se la picada" (pàgina 27 del llibre), vol dir que Conxa està una bona estona recuperant línia i lluitant amb l'animal que ha picat perquè no s'escape. És una manera de parlar, una expressió feta que tenen els pescadors.

A diari en gastem moltes frases fetes o expressions amb un significat molt concret. Segons això, enllaça les expressions fetes amb el significat que tenen:

Estar amb la mona de Pasqua (pàg. 35)		Un assumpte que ja no es pot controlar
Ací hi ha mar de fons. (pàg. 48)		Estar assegurat o assegurada
Esmunyar-se una cosa de les mans (pàg. 66)		Estar molt embolicat en un afer
Estar ficat fins al coll (pàg. 67)		Que hi ha alguna cosa amagada i no ho sabem
Tenir les espatlles cobertes (pàg. 103)		Estar molt despistada una persona

5. LA LECTURA COM A TRAMPOLÍ DE CREACIÓ

5.1. El títol: inventar títols nous

Mar de fons, el títol del llibre, és una expressió feta que a banda d'indicar-nos l'estat de la mar, també significa que hi ha un rerefons, una cosa amagada que no veiem o no acabem de tindre clara del tot. L'autor l'ha triat justament per això. Deixant a banda si us agrada o no, quin altre títol li posaríeu vosaltres que no fora *Mar de fons*? Per què?

5.2. El final: propostes de finals diferents

Potser justament perquè hi ha “mar de fons”, la novel·la acaba com acaba i les autoritats ho tapen tot i no fan saber res a la premsa de tot l'afer amb els peixos gegants i els assassinats a La Plana. És un final obert on tot s'esvaeix com el fum. Proposeu un final diferent al que li dona l'autor.

5.3. El fum: adaptar un text a un context nou

El final de la novel·la s'esvaeix com el fum, però la taverna de Sebastià n'és plena, de fum. Quan es va escriure la novel·la encara era permès fumar als bars i als llocs públics. Imagineu la mateixa escena de la taverna de la pàgina 50 sense gens de fum. Quines coses haurien de canviar? Us proposem que la reescriuiu segons la nova situació. Doneu també la vostra opinió sobre el consum de tabac. Fins i tot podeu organitzar un debat a classe, però procureu que no es convertisca en un diàleg de besucs.

5.4. Diàleg de besucs: aprendre a construir diàlegs

Quan una conversa no condueix enlloc es diu que és un diàleg de besucs. El besuc, ja ho sabeu, és un peix de la família del pagell. Imagineu que el rei, llobarro gegant, poguera parlar. Com seria el diàleg entre ell (o ella) i Don Carlos en la lluita final del fons de la mar de Les Columbretes?

5.5. El fons de la mar: la descripció

A la pàgina 79 es descriu el fons marí de Les Columbretes de la manera següent:

"Veien els contrastos que produïa el color negre dels eriçons amb la rojor dels tomàquets de mar o la rojor de les anemones. Hi havia vaques serranes, vidriades, sargs reials, i tots tenien uns colors diferents a quan ella els pescava al port. Un poc més al fons va veure un grup de fadrins que nadaven tots alhora com si foren un sol cos, on alternaven els colors blaus i rojos amb els marrons i els arabescos de les femelles. Semblaven peixos d'un aquari tropical. Un nero va passar parsimoniós entre el núvol de fadrins i el va desfer. Aleshores va veure el cap d'una morena que entrava i eixia per una escletxa, obrint i tancant la boca".

Encara que vosaltres no estigueu al fons del mar, segur que també esteu envoltats de coses molt interessants. Intenteu descriure el que veieu des del vostre lloc de treball, com si es tractara d'una il·lustració.

5.6 Il·lustracions capitulars

El llibre està il·lustrat per Canto Nieto. Tret de la portada, en que s'han utilitzat llapis de colors, la resta són dibuixos xicotets fets a tinta negra que representen la primera lletra de cada capítol. Aquesta mena de decoració s'anomena *lletra capitular* i se la van inventar els antics. El paper era un bé escàs i per estalviar-lo, havien d'escriure a renglons molt junts. Aquest tipus de lletres ajudaven a distingir quan començava un paràgraf diferent i en facilitava la lectura.

Us proposem que dibuixeu una lletra capitular per al text de la descripció que acabeu de fer.

6. APENDRE A VALORAR UN LLIBRE I A EXPRESSAR LES PRÒPIES PREFERÈNCIES

6.1. El tema

Quin penseu que és el **tema** central de *Mar de fons*? Hi ha més d'un tema?

6.2. Els personatges

A la novel·la apareixen bastants **personatges**. Alguns estan una mica retratats físicament; els altres estan dibuixats psicològicament, a través dels seus comentaris, d'allò que fan o de com es relacionen amb els altres.

Feu una llista dels personatges (principals i secundaris) i, basant-vos en el que en sabeu, intenteu fer una descripció de cadascun tal com us els imagineu, tant pel que fa als trets físics o aspecte exterior com a la descripció del seu caràcter.

Amb quin personatge us sentiu més identificats? Per què?

6.3. El narrador

Qui explica la història? Creieu que ho sap tot i ho veu tot? Endevina també què pensen i què senten els personatges? Esbrineu com s'anomena aquest tipus de narrador i perquè rep aquest nom.

---

7. VALORS I TEMES TRANSVERSALS

7.1. Projecte

Podem iniciar un projecte de treball sobre la salut i els aliments i buscar informació també sobre les principals malalties relacionades amb la cadena alimentària: les vaques boges, la grip aviar, la pesta porcina, els aliments transgènics...

7.2. Debat

També podem organitzar algun debat a classe sobre:

La sobreexplotació dels recursos marítims.

La preservació dels espais naturals...

7.3. Altres lectures

Si us ha agradat *Mar de fons* us agradarà molt més: *Vint mil llegües de viatge submarí*, de Jules Verne, o *L'illa misteriosa*, del mateix autor, o *L'illa del tresor* de Robert Louis Stevenson. Estan escrites fa molts anys, però no tenen res d'antigues, ja ho veureu.